

Invulling geven aan soortendiversiteit

Met soortendiversiteit als uitgangspunt voor ons bomenbestand ontstaat een breed palet aan keuzes en afwegingen. De website Beterebomen.nl geeft handvatten om het gewenste beeld te bereiken met een diversiteit aan boomsoorten. In veel gevallen is het wensbeeld een uniforme laan of boomgroep, waarbij gezocht wordt naar soorten met een gelijke grootte, habitus en bladtextuur. Het vinden van de optimale soorten vormt dan een extra inspanning, maar geeft ook aanleiding om de diversiteit gericht te benutten voor verrassende effecten of optimalisatie van de inpassing van een boomstructuur in haar omgeving. Wij gaan verder in op het kiezen van een beeld aan de hand van ontwerpwaarden en de kansen die dit biedt.

Auteurs: Henry Kuppen, Terra Nostra en Thor Hendriks, Burobol

Ontwerpwaarden

De keuze voor een enkele boomsoort geeft eenheid, uniformiteit van alle eigenschappen die een boom kan hebben. Maar is volledige uniformiteit wel de meest interessante of passende keuze? Door sterke ontwerpwaarden zoals boomgrootte, kroonvorm, bladvorm en transparantie op elkaar af te stemmen, ontstaat ook eenheid. Daarnaast kunnen meer subtiele waarden geselecteerd worden, zoals bloesem, herfstverkleuring en basttextuur. Als we de waarden benoemen die de gewenste eenheid in de structuur bepalen, kunnen we met de andere waarden variëren. Ontwerpwaarden kunnen desgewenst ook breder worden gezien, bijvoorbeeld in de tijd. Het kan voor een boomstructuur belangrijk zijn dat deze ruimtelijke drager blijft. Sommige soorten hebben een korte omlooptijd, zoals veel *Rosaceae*, waardoor vervanging aan de orde kan zijn en de ruimtelijke drager verdwijnt. Bij het toepassen van diversiteit kan vervanging geleidelijk plaatsvinden. Een laan met een enigszins afwisselend wensbeeld, zoals een wisselende plantafstand en

diverse soorten, verdraagt zorgvuldige geleidelijke vervanging. Men vervangt dan telkens een deel van de bomen. De lineaire structuur en het kroon dak blijven tijdens het proces behouden. Een voorbeeld van een dergelijk beplantingsplan is de Westergracht te Haarlem. Een laan met één enkele soort in een strak stramien laat meestal weinig anders toe dan volledige vervanging of vervanging per rij. We accepteren dan dat de boomstructuur tijdelijk verdwijnt.

Kansen van diversiteit

Wat dacht u van een laan die in de zomer uniform oogt en in de herfst transformeert naar een bont herfstpalet? Of van onverwachte accenten bij de herfstverkleuring? Een dergelijk beeld kan worden bereikt met soorten die in formaat, bladtextuur en transparantie gelijk zijn, maar uiteindelijk een wisselend herfstbeeld geven. Voor bomen van de eerste grootte kunnen *Ailanthus altissima*, *Gymnocladus dioica*, *Juglans nigra* en *Fraxinus pennsylvanica* gebruikt worden. Iedere soort heeft een afwijkende herfststoot, maar het zijn allemaal

bomen met een samengesteld blad en een transparante kroonstructuur. Een ander voorbeeld is een eenduidig kroon dak met diversiteit in het beeld van de stammen. De ruimtelijke structuur van de laan wordt aangevuld door een bijzonder effect van de bast. Juist de bast is wat we op ooghoogte van een boom ervaren. De situatie moet het toestaan, maar je zou kunnen denken aan een combinatie van *Phellodendron amurense*, *Zelkova serrata* en *Acer griseum*.

De voorgaande suggesties vragen om lef en een andere benadering van soortkeuzes. Ontwerpers moeten vaak nog wennen aan het idee van het combineren van verschillende soorten, geslachten en families. Een inspirerende toepassing van soortdiversiteit binnen het geslacht vinden we in Amsterdam op het Haveneiland in IJburg. Hier is een grote variatie toegepast wat betreft soort en habitus binnen het geslacht *Ulmus* (iep). Ondanks de grote afwisseling in kroonvorm geeft de eenheid in geslacht uniformiteit in het beeld; textuur, transparantie en bladvorm zijn vergelijk-

Heemstederdreef Heemstede

Soortendiversiteit Claudius Prinsenlaan Breda

baar. De toegepaste soorten zijn onder andere: *Ulmus* 'Sapporo Autumn Gold', *Ulmus* 'Cathedral', *Ulmus laevis*, *Ulmus* 'New Horizon' en *Ulmus* 'Columella'.

Naast de selectie van soorten op basis van ontwerpwaarden is het ook mogelijk de soortkeuze te baseren op het landschapstype, zoals een combinatie van eik, (haag)beuk, lijsterbes en berk op de zandgronden. Het laanbeeld is dan zeer divers, maar de aansluiting met de omgeving kan ervoor zorgen dat de soortkeuze als vanzelfsprekend wordt ervaren. De beleving van een losse, landschappelijke laanbeplanting kan worden versterkt door de bomen op een wisselende onderlinge afstand van elkaar te planten, of zelfs de mogelijkheid te creëren dat ze iets uit het lood groeien door ze op het talud te zetten. Burobol combineerde bovenstaande ontwerpmethoden bij het landschappelijke beplantingsplan van de Stiphoutse Dreef te Helmond.

De beste boom voor de plek

In veel stedelijke omgevingen is sprake van een spanningsveld tussen de behoefte aan een uniforme boomstructuur en wisselende omstandigheden. Een wegprofiel wordt bijvoorbeeld smaller, bomen in een plantvak worden aangevuld met bomen in de verharding of de beschikbare hoeveelheid vocht wisselt sterk. Bij een smaller wegprofiel kan gekozen worden voor de opgaande variant van een soort om de laan te continueren, of voor een vergelijkbare soort met een smallere habitus. Als de laan al uit diverse soorten bestaat, valt deze afwisseling minder op. Een laan met *Platanus occidenta-*

lis, *Acer rubrum* en *Quercus coccinea* in een brede ruimte kan worden aangevuld met *Acer platanoides* 'Columnare' of *Acer platanoides* 'Olmsted' in verharding waar minder boven- en ondergrondse ruimte is. Het toepassen van soortendiversiteit biedt juist veel meer creatieve mogelijkheden. Het vraagt doorzettingsvermogen om soortendiversiteit toe te passen, aangezien dit het merendeel van de ontwerpers niet is geleerd. Het veel gebruikte argument dat bewoners het niet willen, is een veronderstelling die vaak niet opgaat. Op steeds meer plaatsen is draagvlak voor ontwerpen met soortendiversiteit, zeker vanuit het oogpunt van beheer. Maar ook bewoners die betrokken zijn bij de projecten

zijn vaak enthousiast. Soortendiversiteit biedt dé kans voor de toekomst, nu ons klimaat aan het veranderen is.

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6128

Joseph Haydnlaan Utrecht